14.573

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III 14.573

BCU Cluj / Central University Library

14.573

I. GĂVĂNESCUL

Inv. 1732
II - 14.573

SOLIDARITATEA NAȚIONALĂ

CONFERINȚĂ

ȚINUTĂ ÎN AULA UNIVERSITĂȚEI DIN IAȘI

PENTRU FONDUL

ORFELINATELOR DIN ARDEAL

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „UNIVERSALA" IANCU IONESCU
No. 14, Strada Covaci, No. 14
1916

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași
III-14.573

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1916

I. GĂVĂNESCUL

REÎNREGISTRAT
24 AUG 1949
Biblioteca Universității Iași
1522/916

SOLIDARITATEA NAȚIONALĂ

CONFERINȚĂ

ȚINUTĂ ÎN AULA UNIVERSITĂȚEI DIN IAȘI

PENTRU FONDUL

ORFELINATELOR DIN ARDEAL

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „UNIVERSALA" IANCU IONESCU
No. 14, Strada Covaci, No. 14
1916

0 000008 38674 BCU IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

13 MAI 1950
Biblioteca Universității Iași
R. - 1732

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SOLIDARITATEA NAȚIONALĂ [1]

de

I. GĂVANESCUL, Profesor Universitar

Doamnelor și Domnilor,

In alte timpuri, un subiect ca acesta: *solidaritatea națională,* ar fi părut o simplă problemă, ca oricare alta, de psihologie socială.

Astăzi însă, când popoarele se adună împrejurul steagului lor național în luptă pe viață și pe moarte, a vorbi despre solidaritate națională fără a ne gândi la uriașa dramă sângeroasă ce sguduie omenirea, ar fi o imposibilitate sufletească și pentru mine și pentru d-voastră.

Simțim că teoriile nu se mai pot desfășură azi ca simple manevre academice. Ideile sclipesc ca tăișuri de sabie. Argumentele, adunate parcă de sunetul goarnei, se înșiră fără voie în linie de bătae.

Totuși, ne vom concentrà mintea, cât vom puteà mai mult, mai întâi de toate asupra fondului științific al chestiunii noastre. Aplicațiunile la preocupările momentului vor veni dela sine, și ne vor servì la ilustrarea și lămurirea teoriei.

*

* *

1) Conferință, care a deschis seria conferințelor ținute de Liga Culturală din Iași, în aula Universității, pentru strângerea fondului destinat *Orfelinatelor din Ardeal.*

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

Şi, mai general, ce vasăzică *solidaritate?*

Sunt unele fenomene, simple şi universale, cari se găsesc în întreaga lume fizică şi morală, şi, din cauza frecvenţei lor, par înţelese dela sine,

Ce vasăzică „solidaritate naţională"?

dar nu devin explicabile decât considerate în lumea sufletească.

Să luăm un exemplu:

Corpul acesta material, ce ţin în mână, e compus din părţi mici, spune ştiinţa, din molecule; şi moleculele ar fi alcătuite din părticele şi mai mici, indivizibile, din atome.

Aceste elemente componente, deşi despărţite în spaţiu unele de altele, stau totuşi strânse la un loc şi formează împreună o unitate materială: un corp.

Asta o înţelegem destul de bine, dacă ne oprim acì. Ne încurcăm, însă, când căutăm o explicaţie, şi zicem: ţinerea la un loc, într'un tot, a mai multor părticele separabile, se datoreşte *coheziunei.*

Coheziunea nu este o fiinţă ori o substanţă deosebită de elementele constitutive ale corpului. Ea exprimă doar natura acelor elemente; nimic altceva, nimic mai mult. I se zice *forţă;* dar ea nu ţine cu forţa, legate, moleculele la un loc, cum ţin hăţurile doi cai înhămaţi la o trăsură. Moleculele sunt libere. Stau la un loc, s'ar puteà zice, de bună voe.

La un corp stau mai strâns unite, şi zicem că la acela cohesiunea este mai mare. La altul ele stau mai slab unite, mai uşor de separat, şi zicem că la acela cohesiunea este mai mică.

Diamantul este cel mai tare corp, fiindcă nici un alt corp nu-l poate destace; el din contră le poate desface pe toate. Dela diamant până

la gaze, pe cari le poți despărți numai suflând asupra lor, e o scară nesfârșită de grade în tăria corpurilor materiale, tărie care măsoară puterea lor de coheziune.

Dar ce este această coheziune? Adică ce ține la un loc, elemente materiale, ici mai strâns legate, dincolo mai slab?

Nu știm.

Ceeace este coheziunea pentru corpurile izolate, este *gravitația* universală printre corpurile cerești.

Și corpurile acestea, oricât de mari sunt, se leagă și se unesc între ele în unități cosmice, în sisteme solare, cum se unesc moleculele într'un corp.

Constatăm faptul; și, dacă zicem că asta se datorește *gravitației*, n'avem pretenția să explicăm fenomenul. Gravitatea nu este nici ea, cum nu e nici coheziunea, o ființă, ori o substanță, în afară și deosebită de corpurile cerești. Ea exprimă doar modul de a fi și de a se comporta al corpurilor cerești, spune numai că se atrag, și nimic mai mult.

De ce s'atrag? Nu ne spune. Așà sunt ele făcute, așà e firea lor. Asta o vedem, o stabilim prin observație.

Și mai putem stabili, prin mijloacele de investigație ale științei, felul și gradul lor de atracție în diferite situații.

Dar taina explicatoare a fenomenului în sine, n'o putem pătrunde.

*

* *

Doaminelor și Domnilor,

Ceeace este coheziunea pentru corpurile materiale luate în parte, ce este gravitația universală pentru sistemele corpurilor cerești, este *solidaritatea* pentru societățile omenești.

Admitem, ca cevà dela sine înțeles, *să existe o legătură* între oamenii cari fac parte din aceiași unitate socială, din aceiași familie, din aceiași țară, din acelaș neam; să se înțeleagă și să se ajute reciproc; să se simtă solidari, și să simtă la fel tot ce atinge, în bine sau în rău, viața unității colective din care fac parte; să reacționeze uniți, ca și cum ar fi conduși de un spirit de corp.

Aceasta nu are nevoie de demonstrație. E un simplu fapt de observație. Il constatăm ca fenomen natural, cum constatăm la un corp fizic legătura dintre moleculele componente, coheziunea lor.

Și mai constatăm de asemenea, ca fapt de observație, că și la societățile omenești *puterea de unire* a oamenilor într'o unitate colectivă *variază* în intensitate dela o societate la alta, cum variază coheziunea fizică dela un corp la altul.

Sunt societăți cu tăria de coheziune a granitului și diamantului, sunt societăți cu tăria lemnului. Și aici, atâtea grade: dela stejar și abanos la salcie și soc. Sunt altele cu tăria de coheziune a cretei, care lasă din ființa sa urme pieritoare pe toate corpurile de cari se atinge. Sunt altele de coheziunea sau necoheziunea fumului și norilor, pe cari vântul îi adună și-i desface, îi mână și-i risipește, după voie.

Taina legăturei dintre părticelele materiale ale

corpurilor fizice n'o putem pătrunde. Nu ne putem transpune în firea intimă a naturei lucrurilor.

Taina solidarității omenești, însă, ne poate fi deschisă și abordabilă. Oricât ar fi de greu, doamnelor și domnilor, să ne cunoaștem pe noi înșine, tot *omul* rămâne singurul obiect din natură, pe care omul poate aspirà să-l cerceteze în esența lui intimă, și să-l cunoască în sine.

Pe toate celelalte lucruri și fenomene le cunoaștem numai pe din afară, în manifestările lor externe; pe noi ne cunoaștem *în noi înșine*, în firea noastră lăuntrică, în cugetul, în sufletul nostru Chiar ceeace isvorăște din adâncimile întunecoase ale inconștientului, nu rămâne nerelevat de observația internă, întrucât își găsește ieșirea în manifestările conștiinței, pe care altfel n'o poate influență.

Ce leagă atom de atom și moleculă de moleculă și stea de stea, prin aceea ce numim coheziune și gravitație, nu știm și nu putem ști.

Ce leagă pe om de om în societate, prin aceea ce numim *solidaritate*, stă în natura subiectului și în natura facultăților noastre de cunoaștere să putem cercetà.

* * *

Să precizăm, doamnelor și domnilor, mai întâi *în ce constă* fenomenul *solidarității*.

Primul domeniu din natură, în care s'a lămurit *noțiunea solidarității*, a fost acela pe care îl studiază științele naturale.

După naturaliști, solidaritatea, în fiziologie, este relațiunea necesară dintre diversele organe și funcțiuni ale organismului viu.

In orice organism viu există o corelație între

părţile lui constitutive, o reciprocitate de raporturi, care face din fiecare, în acelaş timp, *scop* şi *mijloc* [1]).

Corpul unui animal, ca şi corpul unei plante, este o asociaţie de părţi cari au fiecare viaţa sa proprie, cari sunt la rândul lor tot aşà nişte asociaţii, produs al unor elemente asociate... [2])

Când priveşti întregul organism, acest complex de aparate, de organe speciale, te izbeşte ordinea corelativă totală ce domneşte în lucrarea tuturor, te minunezi cum fiecare din ele lucrează pentru rostul tuturor, cum toate se întemeiază pe munca fiecăruia.

E destul una din ele să deà greş, îndată toate se alarmează, organismul întreg se resimte.

---

1) „Solidaritatea este un fapt de o importanţă capitală în ştiinţele naturale, fiindcă ea caracterizează însăşi viaţa, zice Gide.

„In adevăr, dacă voim să definim fiinţa vie, individul, nu putem s'o facem decât prin solidaritatea funcţiunilor cari leagă între ele părţile distincte; şi moartea nu este altceva decât ruperea acestei legături între diversele elemente, cari alcătuesc individul, şi cari, de aci încolo desasociate, se duc să intre în alte combinaţii nuoi, în fiinţe nuoi".

(Gide, L'idée de solidarité. Citat de *Léon Bourgeois*. «Solidarité», p. 45).

2) «La animale, ale căror facultăţi sunt foarte mărginite şi a căror viaţă este din cele mai obscure... Individul este mai mult o agregaţie decât o asociaţie... Cu totul altfel este îndată ce ne ridicăm în acele şerii de fiinţe din ce în ce mai perfecte, al căror ansamblu formează regnul animal; se vede atunci diviziunea muncei introducându-se din ce în ce mai complect în organism; facultăţile diverse se izolează şi se localizează; fiecare act vital tinde a se efectua prin mijlocirea unui instrument particular, şi rezultatul general se obţine prin *concursul* unor agenţi diferenţiaţi şi diferiţi între ei...

„Dar acest număr crescător de agenţi ai vieţii şi această varietate în funcţiunile lor au nevoe de *coordinarea* părţilor lor.

«Cu cât observatorul se ridică la fiinţele cele mai perfecte, *vede că această armonie devine din ce în ce mai intimă şi că subordinaţie se stabileşte.*»

(*Milne-Edwars*, Leçon sur la physiologie et l'anatomie comparées.—Citat de *L. Bourgeois*, «Solidarité», p. 55—57).

Biblioteca Universității

dată circulația se resimte, sângele nu mai dă organelor vigoarea cerută, funcțiunile creerului se slăbesc, sistemul nervos nu mai dă impulsia necesară activității organice, întreg organismul își pierde vitalitatea.

Plămânul să nu aibă oxigenul necesar, respirația să nu se îndeplinească după regulă, în-

Și când privim mai de aproape, ce misterioasă dispoziție de cristalizare a materiei în alcătuirea unui corp viu! Cum știu elementele moleculare să vină să se așeze după un plan prestabilit, pentru construirea unui anumit organ!

Ce disciplină și ordine de colaborare sistematică a tuturor, pentru îndeplinirea funcțiunii speciale a organului din care fac parte! Ce adaptare de subordonare și supraordonare la scopul comun, urmărit de unitatea lor colectivă!

Toate parcă ascultă de un program de lucru chibzuit în comun, la care întreg atelierul și laboratorul se supune. Molecule ostenite, după ce și-au îndeplinit rolul, ies din rând, unele mor, altele vin de le iau locul. Generații după generații se succed, continuând aceeaș operă impusă de scopul mare al vieții organismului.

Și ce se întâmplă, doamnelor și domnilor, când molecule nedisciplinate, anarhice, nesolidare, nu vin să-și ia locul acolo unde le este rostul lor organic, nu vor să colaboreze la funcțiunea vitală a consensului obștesc; când glasul interesului general strigă *la dreapta,* iar ele fac *la stânga,* sau se încăpățânează să oscileze automatic când la dreapta când la stânga, or „și la dreapta și la stânga"?

Primul efect este o tendință de deformare externă a organului, o îngrămădire de elemente în

afară de linia normală a desvoltării lui, o abatere dela o anumită formă generală, necesară unei acțiuni colective, unui scop — care este funcțiunea acelui organ.

Și atunci două cazuri se pot ivì:

Sau organismul are destulă putere vitală ca să înlăture elementele capriţioase, or să le aducă la locul și rostul lor firesc. Și atunci se produce fenomenul *însănătoșirii.*

Sau elementele desordinei, învingând pentru un moment, rup solidaritatea cu restul organului lor. Și atunci îngrămădirea lor anormală în afară de ordinea firească, alterează, împiedică funcțiunea obișnuită a organului, și fenomenul care se produce este *îmbolnăvirea.* Pe organ crește o bubă, un abces, mai ușor sau mai grav, un cancer.

Atunci intervine reacțiunea organismului întreg, cu o putere ce covârșește puterea majorității locale a elementelor nesolidare. Operațiunea, chibzuită și condusă de inteligență, este opera coordonată a întregului organism pentru stârpirea unui focar de desbinare, de desorganizare și desfacere a unității vitale.

Dacă operațiunea nu reușește, iar organul atins de virusul dessolidarizării este indispensabil sîstemului de colaborare vitală, — cum e inima, plămânul, stomacul, creerul, — atunci ruperea lui din sistemul solidarității atrage după sine surparea treptată sau subită a întregei clădiri biologice. Fenomenul *viață,* rezultat din colaborarea armonică și coordonată a tuturor moleculelor din fiecare organ, încetează. Elementele materiale desprinse din rânduri, treptat, prin lentă putrefacție, sau brusc, prin ardere, trăesc mai departe. Poți să le aduni în o mână

de țărână, și să lipești cu ele vrana unui boloboc, cum zice Hamlet de cenușa lui Alexandru cel Mare; ori poți să le lași să sboare în spațiu la cele patru vânturi. Indiferent. Ceeace au fost ele odată, nu vor mai fi niciodată.

Viața fizică este efectul solidarității materiei.

*

* *

Doamnelor și domnilor,

Analogia dintre viața corpurilor organizate cu viața societăților omenești — chiar dacă n'ar puteà fi dusă ca paralelism perfect, în toată întinderea sferelor lor — ne ușurează mult înțelegerea problemei noastre.

Un adevăr este incontestabil pentru orice societate omenească, dela cea mai mică până la cea mai mare, dela cea mai elementară până la cea mai înaltă: *nici una nu poate trăi fără solidaritate* între membrii ce-o compun.

La închegarea solidarității omenești în diferitele unități sociale contribue, în proporții diferite, *natura* și *rațiunea* omenească, instinctul și chibzuiala deliberată.

Cea mai elementară societate omenească, la care se constată mai mult opera naturei, e familia. Cea mai înaltă este *națiunea*.

Intre acestea, în faza mai superioară a desvoltării omenirii, se găsesc atâtea sisteme sociale, produse mai mult ale rațiunii, având fiecare spiritul său de corp și deci necesitatea unei solidarități.

Toate *profesiunile* și carierile sociale își au ființa lor și viața lor de unități colective: militarii, profesorii, studenții, advocații, magistrații,

meseriașii, comercianții, agricultorii și altele. Și oamenii cari fac parte din una din ele se simt legați prin comunitatea de scop, de interese, de onoare, de aspirații, se simt deci solidari.

Sferele de acțiune solidară ale tuturor acestor sisteme sociale sunt cuprinse în sfera de viață, mai largă, a *națiunii.* Ele sunt organele marelui organism național.

Solidaritatea lor internă, legătura dintre membrii ce le compun pe fiecare în parte, corespunde solidarității speciale a organelor unui corp. Mai presus de solidaritatea lor specială este aceea care le leagă pe toate, ca părți concordante în alcătuirea și funcțiunea lor, cu scopul vieții totale a națiunii, este *solidaritatea națională.*

Dincolo de cele două extremități ale erarhiei societăților omenești, familia— națiunea, stă mai sus de națiune: *omenirea;* mai jos de familie: *individul.*

Individul, luat nu ca realitate fizică sau zoologică, ci ca ființă morală, n'are altă valoare decât aceea pe care i-o dă *gradul solidarității* sale cu cea mai înaltă realitate socială, cu națiunea, fie că-și arată această solidaritate direct și personal, fie indirect, prin acțiunea solidară a grupului social din care face parte ca profesionist.

Egoistul, care se rupe din sistemul natural al legăturii cu națiunea sa, și nu trăește cu dânsa *solidar,* rămâne un *solitar.*

In zadar și-ar ascunde izolarea sub o iluzorie *solidaritate cu omenirea întreagă.*

Aleargă după o utopie. Se înșală sau înșeală.

Acest rol nu și-l poate îndeplini nici el, nici

națiunile, — cele mai înalte realități sociale, cari s'ar puteà considerà la urma urmelor ca organe virtuale ale vieții omenirii întregi.

Omenirea întreagă e departe, doamnelor și domnilor, de a prezentà caracterul unui sistem biologic concordant, așà de unificat în funcțiunea și tendințele ei, încât să te facă să te simți că ești parte *solidară* din ea, ca om sau ca națiune.

Incăerarea universală de azi dintre națiuni risipește și cea din urmă iluzie.

Nu doar că în viața omenirii domnește haosul. Nici azi nu avem cazul unui *bellum omnium contra omnes*.

Sunt în luptă principii și sisteme de organizare a lumii.

De o parte stau ideile cele mai înalte, cele din urmă achiziții ale conștiinței morale: ideia de libertate, de dreptate, de naționalitate, de egalitate între neamuri, — în luptă, de altă parte, cu tendințele vechi ale unei omeniri așezate pe temeliile putrede ale asupririi și egoismului.

Victoria, nu mai încape îndoială, va fi a puterilor istorice, cari duc înainte evoluția morală a geniului omenesc.

In svârcolirea aceasta uriașă, eu văd sbuciumul omenirii, care își caută, chiar pe căi de sânge, îndeplinirea tendințelor sale firești de organizare.

Evoluția omenirii *spre unificarea sa vitală*, spre închegarea ei, ca ființă morală, ca unitate colectivă, cu părți conștient solidare, e pe drum.

Că va ajunge odată la țintă, nu mai încape îndoială.

Dar drumul e lung.

De sigur, și timpul e lung.

Omenirea e tânără. Și pământul e tânăr. E chiar copil.

Socotiți, doamnelor și domnilor. Vieața pe pământ, ne spun astronomii, e de 400.000 ani.

După calculele lor, pământul e făcut să trăiască 10 milioane de ani.

Dacă raportăm această durată de 10 mil. la vieața maximă a unui om, la 100 de ani, cele 400 de mii de ani, cât a trăit pământul până azi, corespunde unei vârste de 4 ani din cei 100 de ani ai vieții omenești.

Pământul abia e un copil de 4 ani.

Are timp destul deci omenirea să evolueze spre o mai perfectă organizare.

Peste 600.000 de ani, pământul va fi doar de 10 ani.

Omenirea abia se va apropia de vârsta absolvirii claselor primare...

Până la maturitate, va veni treptat toată înțelepciunea naturală.

Până atunci, *cea mai superioară realitate socială, închegată în sistem de organe solidare, este și rămâne națiunea.*

In ea și pentru ea să trăim.

Internaționaliștii și cosmopoliții au timp de așteptat. Naționaliștii, nu.

*

* *

Doamnelor și domnilor,

Solidaritatea națională este dar un fapt.

Dacă insistăm asupra ei, ca s'o înțelegem mai bine, e în credința că, înțelegând-o mai bine, o vom realizà mai mult.

Fenomenele sociale sunt funcțiuni de conștiință. Realitatea și dezvoltarea lor atârnă de intensificarea acesteia.

Acî stă rațiunea practică a conferinței de azi.

Când voim să înțelegem un fenomen, îi căutăm cauzele.

Cari sunt cauzele genetice ale solidarității naționale?

Sunt de două feluri:

1) interne sau eficiente;

2) externe sau ocazionale.

O cauză ocazională este, bunioară, o *primejdie din afară*. In fața pericolului comun, tot ce se simte amenințat în felul său de a fi, în libertatea naturei și demnității sale etnice, se ridică, se caută, se unește. Fratele, întinzând mâna să ceară ajutor, întâlnește mâna fratelui care vrea acelaș lucru. Atingerea, în apărare comună, îi face să se recunoască frați, legați prin sânge și prin soartă, prin trecut și aspirații.

Cauza aceasta este așà de eficace, e un reactiv atât de puternic pentru grăbirea consolidării etnice, încât marii patrioți, oameni de Stat cu prevedere genială, nu se sfiesc să prepare evenimentele în vederea unui pericol pe care îl născocesc, îl creiază, îl provoacă. Așà a făcut Bismark pentru unificarea Germaniei în 1870.

Dar pentru aceasta, trebuie să existe condițiile interne ale solidarității, cauza eficientă, anume: *omogenitatea* de natură, — de natură *fizică și sufletească*.

Omogenitatea fizică o alcătuește unitatea de origine; cea sufletească, o alcătuește unitatea de caracter, de sentimente, de credințe, de amintiri, de interese.

Și dinadins, doamnelor și domnilor, n'am pus între aceste condiții subiective elementele vieții sufletești datorite inteligenței. Negreșit, când ideile și concepțiile despre lucrurile și legile naturii sunt comune, puterea omogenității psihice este și mai hotărîtoare. Dar această condiție nu este indispensabilă. Solidaritatea națională poate coexercită cu diversitatea sistemelor intelectuale cele mai antagoniste, cu luptele politice, religioase, sociale cele mai crâncene.

Dovada ne-au dat-o azi toate țările beligerante, dar mai ales Franța. Toate deosebirile dintre partidele cele mai opuse au dispărut, și n'a rămas decât conștiința unității de caracter, de sentiment, de cultură, de amintiri, de onoare de demnitate, trezite în fața primejdiei.

Cu cât aceste condiții interne sunt realizate în grad mai intens, cu cât omogenitatea de origine și de suflet este mai mare, cu atât solidaritatea națională este mai tare.

Elementele străine, de altă origine etnică, răspândite în popor, produc, acolo unde se află, chiar numai prin prezența lor, un efect de depresiune și disoluțiune, aș puteà zice aproape un efect deleter, asupra mediului social înconjurător. Circulația spiritului național dela un conațional la altul întâlnește, parcă, în drumul său, atâtea piedici câte suflete streine, refractare, îi ies înainte.

Și nu e nevoie, pentru aceasta, de o propagandă activă din partea lor. E destul *prezența* lor.

Sufletele sunt energii mute, influența lor nu se produce numai prin cuvânt.

Orice suflet străin, indiferent or ostil față

cu aspirațiile unui popor, răspândește împrejur, ca dintr'un centru de radiare glacială, indiferența, blazarea, cari îngheață sufletele, taie entuziasmul, paralizează avântul. Sufletele slabe se molipsesc, egoiștii își găsesc argumente ca să-și mângâie conștiința pentru actele lor interesate.

Când elementele străine au curajul și putința de a trece dela influența tacită a rezistenței pasive, la propaganda activă și fățișă, — dacă au și tactul necesar pentru aceasta, — se înțelege că victimele sufletești ale mediului național sunt și mai numeroase — mai ales când străinul știe să întrebuințeze unele argumente de convingere ce par... irezistibile.

De ordinar, însă, aceste mijloace îndrăznețe trezesc conștiințele adormite, dar cinstite, pe cari tactica sugestiei mute le-ar fi mângâiat de indolența lor vinovată, — și o reacțiune se produce.

In colosalul experiment sociologic și etnologic, instituit pe o scară atât de întinsă, de războiul actual, s'a văzut ce se întâmplă în țările beligerante, — ca să nu vorbim decât de acestea — când se aflau în ele străini, aparținând prin originea lor unuia din popoarele dușmane.

O bună parte a unora din nesuccesele *rusești* de până azi s'a atribuit cu drept cuvânt acestei cauze [1]).

Toată nobilimea din cele trei provincii baltice, *Curlanda, Livonia, Estonia,* este compusă din germani, cari hrănesc o simpatie neclintită pentru țara lor de origine.

1) *Jean Finot,* Civilisés contre Allemands, chap. XI.

Șefii militari, oamenii de Stat, funcționarii înalți se recrutează mai ales din Junkerii acestor provincii.

Răul își găsește obârșia în acțiunea lui Petru cel Mare, care, din o bună intenție de a europeniză Rusia, a adoptat unele formule ale culturii germane.

Succesorii lui Petru cel Mare au lărgit calea influenței germane, într'un mod imprudent și primejdios. Chiar ei personal sunt Ruși doar Judecați.

Ivan IV (1740) era fiul ducelui de Brunswick-Wolfenblüttel-Badern, iar mama lui era din ramura de Mecklemburg.

După el vine la tron *Petru III*, fiul ducelui de Hollstein-Gattorp, care se căsătorește cu prințesa germană de Anhalt-Zerbst.

Iar această prințesă de Anahlt-Zerbst, soția lui Petru III, ajungând la tron, este cunoscută în istorie sub celebrul nume de *Ecaterina II Cea Mare*.

Fiul împărătesei Ecaterina II, *Paul I*, un admirator pe față al Germanilor, disprețuia viața și instituția poporului rus. —

Iar celălalt fiu al ei, *Alexandru I*, deși cu oarecari veleități mai patriotice, a căzut în cursa *Sfintei Alianțe* care legă Rusia de politica Prusiei și a Austriei. —

Chiar Alexandru II, nepotul lui Wilhelm I, împăratul Germaniei, avea pentru acesta un cult.

De o jumătate de veac, Țarii, deveniți buni ruși sufletește, se luptă cu tot dinadinsul să înlăture influența germană. Tendințele lor întâmpină însă, la tot pasul, piedici din partea nobilimii străine ce-i înconjoară.

Skobeleff ziceà în 1882: „Noi Rușii nu suntem în Rusia... la noi acasă" [1]).

Dar ceeace este și mai curios, — doamnelor și domnilor, — cunoscutul scriitor politic francez, d. *Jean Finot,* într'un articol „John Bull, reveille toi!" publicat (în *La Revue* din Ianuarie 1916) cu multe suprimări făcute de cenzura diplomatică, imputând lui *Sir Eduard Grey* nehotărîri periculoase, uneori, pentru mersul Quadruplei, le atribue în parte unei cauze aproape identice.

Aceasta este în adevăr extraordinar. Se cunoaște simțul de susceptibilitate și de mândrie națională al politicei engleze.

Sunt nevoit să citez, pentru exactitatea reproducerii, acest caz curios.

„Lucru nu mai puțin grav, scrie d-l *Finot,* anturajul imediat al lui Sir Ed. Grey răspândește...[2]) în toată Marea Britanie. Cancelarul abandonă adesea grijile puterii sale aproape autocratice amicului și confidentului, *Sir Eyre Crowe.* Dar, acest diplomat de profesie, care n'a...[2]) niciodată simpatia sa pentru Germania, s'a căsătorit însuși cu o germană, fiind și el fiul unei germane. El este, afară de asta, nepotul Amiralului *von Holtzendorf,* șeful Statului Major naval al Kaiserului. Sora sa, văduva tot a unui amiral teuton, se află lângă unchiul său, Amiralul von Holtzendorf. Sir Eyre

1) *Puterea germanismului în Rusia* o arată și statistica pământurilor aflate în mâna proprietarilor de origină germană din Rusia. Din ea rezultă că rușii începeau să nu mai fie stăpâni la ei acasă. Astfel, a fost confiscată în total o suprafață de 3 la sută din tot pământul Rusiei și 6 jum. la sută din proprietatea aparținând numai particularilor.

2) Cuvânt suprimat de cenzura diplomatică.

se vede astfel obligat, fără voia lui, să stea în contact cu sferele cârmuitoare din Berlin. Situația sa rămâne... delicată.

„Afară de Sir Eyre funcționează alți diplomați jumătate englezi, jumătate germani. Unul din principalii secretari al *Foreigne Office*-ului nu s'a căsătorit cu d-ra von der Goltz?"

*
* *

Recunosc, doamnelor și domnilor, că dușmănia nu este singura atitudine posibilă a elementelor de origine străină.

Unele din ele își uită cu totul de obârșie. Cu voe, fără voe, își pun sufletul la unison cu sufletul țării de adopție. Devin fii devotați ai patriei noui, ai singurei lor patrii.

Fenomenul acesta se constată pretutindeni.

Chiar Prusia, ba încă în special Prusia, s'a făurit din elemente străine, cari și-au pierdut și uitat cu desăvârșire originea.

Uitarea originei este condiția naturală a acestui fenomen.

Desăvârșita *rupere voită* și pe față, desăvârșita cufundare și confundare voită, statornică, sinceră, leală în viața noului popor, este altă condiție, — cea *morală*.

Dragostea națională, solidaritatea națională, este exclusivistă. Nu poți să aparții, în acelaș timp, la două națiuni diferite, cum nu poți să ai deodată două personalități sufletești diferite.

Cazurile, mai rare, — și aceasta ar fi a treia atitudine posibilă — când un om sincer devotat nouei patrii adoptive, nu-și uită legăturile de a-

fecțiune către vechia patrie de origine, sunt cazuri *tragice*.

Aceștia nu vor fi în stare să facă rău nici uneia nici alteia din cele două patrii, când ele s'ar află în luptă.

Își vor face rău numai lor înșile. Se vor sfărâmà sufletește în conflictul dintre două iubiri, dintre două datorii.

*

* *

Doamnelor și domnilor,

Din cele spuse, rezultă că solidaritatea națională este cu atât mai slabă, cu cât se găsesc mai multe elemente străine, neasimilate și conștiente de originea lor etnică, ba chiar mândre de această origine.

Mândria națională este semnul potențat al solidarității.

Și nu e nevoe să îndeplinească cine știe ce condițiuni de situație internațională un popor, pentru ca fiii lui să se simtă mândri de neamul lor.

Se cunoaște anecdota ovreiului care, întrebat ce este? a răspuns:

— Sînt ovreiu, și sunt mândru...

— Bine, că ești ovreiu, n'ai ce face; dar de ce ești mândru?

— Sunt mândru, pentrucă și de oiu fi mândru și de no'iu fi mândru, eu tot ovreiu rămân. Așa, mai bine să fiu mândru!

A fost un exemplar degenerat al rasei, eroul anecdotei. Evreii ar aveà de ce să fie mândri de neamul lor. Au un trecut, nu fără urme de lumină, în istoria omenirii.

Dar care popor nu e mândru de sine?

Fără a aveà motivele istorice ale poporului lui D-zeu, Bulgarul nu e mândru că e bulgar?

Dar Ungurul! Nu e mândru că e ungur? O, ba încă ce mândru! Şi cum să nu fie, dacă e cel dintâiu popor din lume, şi dacă şi D-zeu e ungur? Ceeace nu e puţin lucru, deşi s'ar puteà face unele rezerve despre puritatea sângelui maghiar al divinităţii, văzând anumite greşeli ale creatorului. Dar adevăraţii Unguri, dintr'un sentiment de umanitate înaltă, caută să îndrepteze greşelile lui D-zeu, care, din distracţie, n'a făcut pe pământ numai unguri, ci a mai zămislit şi alte neamuri. De aceea toată munca şi misiunea lor istorică în lume este să facă şi pe celelalte neamuri să se bucure de fericirea supremă a vieţii, care stă în a fi, a te simţi ungur şi a vorbì frumoasa limbă ungurească. Că doar şi D-zeu, când a creiat lumea, tot ungureşte a vorbit.

Ei sînt Mongoli, şi sînt mândri că sînt Mongoli. Coborîtori din Arpad, şi puteţi să le spuneţi şi din Atila, şi sunt mândri de strămoşii lor.

Ce-ar fi fost, doamnelor şi domnilor, dacă s'ar fi coborît din cârmuitorii civilizaţi ai lumii, din Romani, şi dacă ar fi numărat între strămoşii lor pe un Cesar, pe un August, pe un Traian, sau pe un Virgil, pe un Lucreţiu, pe un Ovidiu?

Ce ar fi fost, dacă în limba lor ar fi răsunat accentele legionarilor romani, cuceritori de popoare, sau eleganţa bărbătească şi vigoarea distinsă a graiului lui Ciceron şi Tacit?

Ce ar fi fost, dacă, după constituirea lor în stat, în loc să turbure viaţa liniştită a popoarelor creştine de prinprejur, şi să-şi închine apoi ţara la Turci, cari au prefăcut-o în paşalâc, ar fi purtat în Orient steagul creştinităţii în contra

Musulmanilor? Şi dacă n'ar fi fost Ştefan al nostru dela Putna atletul lui Christ, pentru Europa întreagă, ci vr'un Sfântul Ştefan al lor dela Pesta?

Ce ar fi fost?

Negreşit, este natural ca toate popoarele să fie mândre de fiinţa lor. Nu se cade să stea nici unul cu capul în jos, ca o slugă plecată, în faţa altuia.

Dar sînt atâtea moduri de a ţine capul sus!

Este modul omului nobil din naştere, distins din fire, deprins cu respectul de sine şi de alţii şi cu respectul altora pentru el.

Pentru acesta mândria este o stare de conştiinţă aşà de adânc intrată de demult în sistemul său sufletesc, încât s'a transformat în automatismul aproape inconştient al habitudinilor. A devenit un reflex psihic. Prin aceasta ea nu s'a micşorat, dimpotrivă: reacţiunea ei a căpătat o putere şi o preciziune extraordinară. Numai, funcţiunea ei se face fără atâta sgomot; se face liniştit, energic şi demn.

Şi mai este modul de a purtà capul sus al omului nou, al omului ajuns, al parvenitului, care dă capul pe spate, scoate pieptul înainte, îşi pune mâinele în şolduri, ca să ocupe mai mult spaţiu, parcă ar zice: „Vedeţi-mă, eu sînt. Faceţi loc!"

Aceasta e mândria zgomotoasă care-şi zice mereu: să fiu mândru; altfel nu mă bagă lumea în seamă, mai ales boerii. E mândria omului care învaţă d'abià acum să fie mândru, exagerează mişcările. Copilul, când învaţă întâi să umble, tot aşà face. Ce de sforţări, ce de gesturi inutile, ce de muncă, ce cheltuială de energie şi

de conștiință. Astfel se câștigă deprinderile, cari pe urmă se îndeplinesc liniștit, aproape dela sine, fără multă încordare de spirit.

Și Francezul e mândru, și Englezul e mândru. Dar ce distincție în afirmarea demnității lor, când nevoia o cere!

Și Românul e mândru. Dar câtă cumințenie, cât echilibru, câtă siguranță de sine liniștită în vorba sa, în portul său! Nu se laudă. Faptele lui vorbesc pentru el.

Firea Românului, mândru sub forma unei modestii demne, o zugrăvește Eminescu admirabil în acel dialog celebru dintre *Mircea* și *Baiazid*, în satira III:

— Tu ești Mircea?
— Da 'mpărate,
Ai venit să mi te 'nchini,
Să nu schimb a ta coroană într'o ramură de spini?
— Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace eu îți zic: bine-ai venit.
Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți.
Dar acu vei vrea cu oaste și războiu ca să ne certi,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale,
De-o fi una, de-o fi alta, ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace or războiu.

Dialog, care merge într'un crescendo de energie cumpănită, după ce amintește ca simplu fapt, că

Impărați, pe cari pământul nu puteà să-i mai încapă,
Au venit și 'n țara noastră să ne ia pământ și apă.

Și nu vreau ca să mă laud, nici că vreau să te 'n-
[spăimânt,
Cum veniră se făcură toți o apă și-un pământ.
Și sfârșește culminând în aforisma:
...căci iubirea de moșie e un zid
Care nu se 'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!

Să nu se pară de loc straniu, doamnelor și domnilor, că pun alături de popoare ilustre ca cel englez și francez, fruntașele culturii și ale civilizației moderne, pe poporul român, care n'a dat până azi omenirii nici o formulă nouă de viață, în vr'una din multiplele manifestări ale desvoltării universale.

Vorbim de *noblețea gestului în manifestarea mândriei naționale*. Și în aceasta el își găsește locul în familia popoarelor *nobile prin naștere*.

Ceeace nu ni se poate luà de nimeni, ceeace constitue puterea și mândria noastră, este firea noastră moștenită dela poporul-rege.

Știință de carte, învățătură și propășire culturală, se pot câștigà repede. Numai, firește, să nu fii de tot lipsit de aptitudini generale și să ai răgaz pentru aceasta. Nici Germanii n'au intrat de mult în curentul activității științifice, artistice, industriale, creat de popoarele apusului înaintea lor. Și au ajuns destul de departe pe această cale.

Dar ceeace este mai greu de câștigat, este acea *operă de rafinare a nervilor*, acea disciplinare așezată și statornică a sufletului, care se datorește numai experienței îndelungate, de veacuri, și se transmite crescând din generație în generație, ca o achiziție funcțională a structurei fiziologice, cu care te naști, și de care te servești ca de un instinct sigur, dela primii tăi pași în lume.

Această însușire, datorită nervilor frământați și perfecționați ai strămoșilor, n'o poate aveà nici un popor intrat mai de curând în mișcarea de civilizație a omenirii, oricâte alte aptitudini culturale ar aveà dela natură.

O va căpătà poate și dânsul după veacuri de elaborare nervoasă.

Noi o avem. Am moștenit-o.

Și aceasta ne arată, doamnelor și domnilor, încă o latură remarcabilă a solidarității naționale.

Solidaritatea nu se răstrânge numai asupra prezentului. Se întinde în timp. Ne leagă cu trecutul și cu viitorul. Purtăm în noi experiența strămoșilor, sufletul lor. Ne mândrim de gloria lor, suferim de înfrângerile lor. Soarta noastră este opera lor. Și noi, la rândul nostru, purtăm în noi soarta celor ce vor venì după noi.

Recunoștință respectoasă față de trecut, răspundere iubitoare față de viitor — iată verigele lanțului ce leagă generația de azi cu generațiile trecute și viitoare, într'o unitate de vieață etnică, așà cum se leagă într'o unitate de conștiință și de scop toate clipele ce alcătuesc vieața unui om, cu amintirile, cu străduințele, cu aspirațiile ei.

Iubirea de neam, cimentul ideal al solidarității, în expresia cea mai potențată a ei, cuprinde sufletul și vieața întreagă a neamului, în toată întinderea lor desfășurată în timp.

Ea privește cu venerație pioasă la începuturile vieței etnice și la peripețiile desvoltărei ei, și privește cu duioasă mândrie la isvodirea în viitor a visului unei vieți de dreaptă fericire, și de falnică măreție națională.

Solidaritatea în timp se complectează cu solidaritatea *în spațiu*.

Până unde se întinde în spațiu ființa etnică, până acolo vibrează simpatia națională, până acolo merg tainicele fire sufletești ce leagă într'o singură simțire inimile împrăștiate ale celor de un neam și de un sânge.

Un exemplu tipic al acestui fenomen ni-l prezintă poporul cel mai împrăștiat din lume, și totuș cel mai solidar — *Evreii.*

Dar asupra acestui exemplu nu mai insist acì. Poporul evreu nu e de actualitate azi. Va revenì curând poate la ordinea zilei, când va fi vorba, după răsboiul mondial, să se aplice și pentru el principiile constituirei statelor naționale, și când toate națiile se vor unì să-l ajute a-și reclădì statul lui propriu, cu elementele etnice risipite pe toată suprafața pământului — spre demnitatea poporului lui D-zeu și spre binele omenirii întregi.

Alt popor, din cele ce ocupă azi atenția lumii, ne poate servì de exemplu tot așà de palpabil pentru concretizarea principiului solidarității naționale în spațiu.

Este poporul german.

Până unde se 'ntinde graiul german, până acolo se întinde și patria germană, spun pe față și lămurit teoreticianii pangermanismului.

Firește, toate națiunile, mai ales cele mari, cele vechi și culte, ne înfățișează o formă a solidarității spațiale. Dar, de ordinar, modul ei pare a fi de o natură mai mult virtuală și latentă, și aș puteà zice pasivă. Se manifestă mai mult sub forma de rezistență la forțele ce tind a o desface. Stă în defensivă firească.

Solidaritatea germană iese în evidență prin natura ei combativă și agresivă.

Un suflet german în orice parte a pământului,

oricât de departe de patria mamă, este un pion înaintat în spațiu al unui popor organizat conștient pentru luptă și pentru cucerirea lumii.

El poartă un steag, pe care stă scris: *Deutschland über Alles!*

Și, după un principiu tradițional, care a luat expresie formală într'o lege, cu puțin înainte de începerea războiului (la 22 Iulie 1913), el *poate fi cetățean al unui stat străin, fără să înceteze, prin aceasta, de a rămâneă cetățean fidel al statului său de origine.* —

Datoria lui cea mai sfântă este de a-și servî patria-mumă pe toate căile posibile, și de a o ajută la realizarea aspirațiilor ei de dominație universală.

Statul german își întinde astfel ființa sa fizică în ființa altor popoare și state, prin supușii săi credincioși, împrăștiați în toată lumea, în masse mai mult sau mai puțin compacte.

Acest mod de creștere etnică a căpătat dela învățații germani chiar un nume technic.

Lamprecht o numește creștere... *tentaculară.*

E prea importantă afirmația, ca să nu-mi permit pedantismul unui citat din opera acestui savant: *„Deutsche Geschischte der jungsten Vergangenheit und Gegenwart"* [1]).

„Imperiul nu mai este azi un corp politic închis în limite teritoriale, el este o putere vie care lucrează străbătând Universul. El este pretutindeni pe unde interesele economice ale Germaniei își întind tentaculele. El este de natură *tentaculară*".

1) Berlin, 1913 (Pag. 496-7). Citat după *Jacques Flach*, prof. au collège de Fraance: „Essai sur la Formation de l'Esprit publique allemand" (p. 111).

Şi mai departe:

„Expansiunea naţională n'a vătămat în nimic unitatea naţională. Germanii, răspândiţi în lumea întreagă, au continuat a *face corp* cu naţiunea lor. Aceasta, ca în vremurile depărtate, este unită prin o legătură de *persoane,* nu de teritoriu".[2])

*

* *

Vă rog să-mi îngăduiţi acum, doamnelor şi domnilor, a lăsà de o parte solidaritatea altor popoare, şi să vorbim puţin şi de a noastră.

Solidaritatea noastră naţională, mai întâiu de toate, nu este deloc ca cea germană, nu este agresivă şi nu are caracterul de expansiune cuceritoare.

Atitudinea poporului român faţă de celelalte popoare n'a fost niciodată agresivă. Toate războaiele marilor noştri voevozi poartă semnul războaielor pornite din trebuinţa *apărării.* Noi am vrut şi vrem să păstrăm şi să ne recăpătăm ce-i al nostru. Nimic mai mult. Nu râvnim la bunul şi la dreptul altuia.

Dar nici nu îngăduim să ni se ştirbească dreptul nostru la vieaţă şi la desvoltare.

De acest spirit este însufleţită solidaritatea noastră naţională.

Şi când vorbesc de solidaritatea noastră naţională, duhul rău mă face să citesc în gândul d voastră unele reflexiuni restrictive, sugerate de unele fapte recente.. E o ispită, care nu mă va rătăci

2) Pag. 514. (Ibid.).

Voiu trece repede asupra lor, nu numai pentru că sunt urîte, dar și pentrucă sunt un simplu incident, sau, dacă vreți, un mic accident supărător, în viața națiunii noastre și în mersul ei neclintit către ținta frumoasei sale ursite istorice. Din perspectiva în care le privesc, ele își pierd însemnătatea.

— S'a constatat că există ziare scrise în limba română de români, dar întreținute din fonduri străine și reprezentând interese străine?

E, negreșit, o rușine. Dar ce e de vină poporul român? El le disprețuește.

—Dar câtevă suflete perverse au batjocorît pe nenorociții noștri frați refugiați, cari au înțeles că trebue să-și dea viața pentru idealul neamului lor, iar nu pentru idealul vrăjmașilor noștri?

E monstruos. De sigur. Dar aceștia sunt așà de puțini, și au fost așà de amarnic înfierați de spiritul public, încât nu mai prezintă alt interes decât pentru.... Pentru istorie? Nu. Pentru patologia mintală. Sînt cazuri curioase de alienație... națională.

Va trebuĭ să se adauge o pagină nouă la studiul bolilor sufletești, alături de alienația mintală, și anume la capitolul alienației afective.

—Dar... s'a observat că în acest timp, când toți tremură să se jertfească pentru izvodirea unui vis măreț, unii s'au gândit mai mult cum să prefacă neutralitatea țării în mijloc de îmbogățire personală. Contrabanda a trimis peste graniță toată cantitatea de substanțe alimentare câtă trebuia Românilor din Regat, și am ajuns să nu mai găsim de mâncare în piețele noastre, nici zahăr, nici carne, nici pâine — în o țară agricolă, „eminamente agricolă"!

E trist! Nici vorbă. O neprevedere și lăcomie

inconștientă, care dă pe față egoismul îngust, miop, stupid, feroce, scârbos, al lipsei de cultură socială mai serioasă.

Umbrele acestor cazuri și altora de acelaș fel nu-mi vor întunecà privirea în așà grad, încât să nu văd partea de lumină ce răsare din viața de ieri și de azi a națiunii române.

Cine se uită numai la petele soarelui, nu mai vede și nu înțelege lumina zilei.

Și apoi opera unui autor genial nu se judecă după erorile ei de tipar. „Înstrăinații" noștri sunt numai niște simple greșeli de tipar ale poporului nostru.

La o nouă ediție, corectată și adăugită, care va fi România de mâine, vor dispăreà cu totul.

Ca să-mi întăresc sufletul și să-l pun de acord cu realitatea cea mare și permanentă, îmi întorc privirea dela aceste cazuri izolate de întuneric, și le îndreptez către aceea ce alcătuește esența istorică și puterea de viață ale națiunii mele.

Și mă uit la acea forță uriașă de coheziune sufletească, pe care o dă vechea conștiință a unității de origină pentru toți Românii de pe toată întinderea lor geografică, dela Tisa pân' la Nistru și pân' la Mare și malurile Dunării.

Și mă uit la acea enormă forță de înălțare, pe care o dă sentimentul de demnitate isvorît din amintirea unei nobile descendențe.

Popoarele, ca și apele, tind să se ridice la înălțimea dela care pornește obârșia lor.

Mă uit la instinctul genial politic, care a realizat, în împrejurări așà de grele, unirea Munteniei cu Moldova într'o Românie mai mare, care la rândul ei cumpănește azi cu hotărîre mijloacele

de a se unì cu alte părți însemnate ale neamului, spre a deveni o Românie și mai Mare.

Și mă uit la vitejia îndeobște admirată a neamului nostru de pretutindeni:

Lumea 'ntreagă ne cunoaște:

Român zice, viteaz zice;

și la acel simț sănătos al intuiției populare, care s'a îndreptat din capul locului, din instinct comun, către idealul național cel mare, realizabil în clipele de față.

* *
*

Doamnelor și domnilor,

Evenimentele de azi ar fi fost de ajuns ca să grăbească procesul consolidării naționale.

Dacă este o îmboldire mai vajnică pentru trezirea conștiinței în oameni și în popoare — aceasta e *durerea.*

Vibrațiile ei se transmit până la extremitățile cele mai depărtate ale ființei etnice.

Câte trâmbițe de deșteptare n'au sunat durerea neamului nostru!

După cum am privit puterile de viață ale poporului, ca să ne întărim din conștiința lor, să privim și cauzele lui de jale, ca să ne unim cugetele și simțirile pentru îndreptarea lor.

Priveliștea momentului ne stă sub ochi. E grozavă!

N'a fost destul că până azi, frații noștri de peste munți, stăpâniți, în propria lor țară, de niște uzurpători străini și barbari, au răbdat toate umilințele, au fost jefuiți de toate drepturile, asupriți, urmăriți, batjocoriți.

Acum iacă-i duși să se lupte pentru tiranii lor, iacă-i puși mereu în fruntea focului de Unguri și Austriaci, puși acolo și din admirație interesată pentru vițejia lor, și din ură, din sălbatecă ură, ca să se curețe pământul de locuitorii cu drepturi istorice.

Toți câți au putut ține arma în mână, dela băieșandri până la oamenii în pragul bătrâneții, au fost astfel băgați în pământ.

Dar măcar cei lăsați acasă din cauza vârstei înaintate, fost-au cruțați?

Nu.

Intelectualii, preoții, cărturarii sunt puși în lanțuri, scuipați, schingiuiți, aruncați în temniță.

Bătrânii poporului și femeile puse la munci grele, trimise să sape tranșee sub focul inimicului.

Cari mai scapă din această urgie sunt bătuți la tălpi până la sânge, spânzurați, împușcați, sau goniți dela vetrele lor, aruncați pe drumuri.

Unii înebunesc, alții își fac seama singuri.

Iar copiii!.. Copiii, ai căror tați au pierit în luptă, ale căror mame au pierit săpând tranșee, ai căror unchi bătrâni au fost spânzurați, ori aruncați în ocnă, — plâng singuri în casa pustie și rece, rătăcesc tremurând pe drumuri, fără adăpost, fără țintă.

Și sînt mulți. Nu sînt o sută ori o mie, sunt zeci de mii, sînt o sută de mii.

Sînt tot ce a rămas din codrul falnic, rupt dela pământ de vijelie,—lăstare tinere, pe cari vântul le poate aruncă în prăpastia morții, ori în ogorul dușmanului.

Noi vrem să trăiască aceste fragede lăstare, și să se prindă în ogorul strămoșesc, — răsad nou

al poporului aproape exterminat pe pământul său străbun - pământ rămânesc care nu va răbdà să fie pângărit de Unguri, cu coloniile ce plănuesc. Mai degrabă se va despicà până în adâncimi și va înghiți în el tot haosul nedreptăților de azi, ca să scoată apoi la vieață altă lume mai omenoasă.

*

* *

La această operă de salvare națională merge, doamnelor și domnilor, obolul acelora cari sprijinesc înființarea *Orfelinatelor* românești din Sibiu și Blaj [1]).

La această operă ați contribuit și d-voastră, care ați răspuns la apelul Ligei și ați venit la conferința de azi, precum și aceia cari vor veni la conferințele din Duminicile următoare.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
Ad. 124.976 F. — I. —

1) De atunci, numărul lor s'a înmulțit. Se proectează un Orfelinat și în *Bucovina*. Dărnicia noastră să crească în proporția durerilor de alinat.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1950

DIN OPERILE ACELUIAŞ AUTOR:

Să fim gata! Conferinţă ţinută la şcoalele militare de infanterie, la 28 Februarie 1913.

Din durerile şi luptele Românilor din Transilvania. Mişcarea dela 1848. Conferinţă ţinută la 21 Maiu 1914, cu ocazia împlinirii a 50 ani dela moartea lui *Simion Bărnuţ.*

Psihologia. Ediţie nouă, 1915.

Istoria Pedagogiei, 3 volume: Antichitatea şi Evul Mediu şi Modern până la secolul 19-lea.

Noţiuni de pedagogie. Sfetea, 1909.

Etica, Bucureşti, Carol Göbl, 1897.

Caracterizarea partidelor politice. Bucureşti, 1906.

Meditaţiile poetului Grigore Alexandrescu, studiu critic literar. Bucureşti 1906.

O carte de vizită. Comedie într'un act.

Gura lumii, piesă în 4 acte. Iaşi, 1909.

Ursita. Alegorie într'un act, pentru serbările jubilare ale Universităţei din Iaşi, 1911.

SUB PRESĂ:

Neamul. Dramă în 3 acte.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca
Universității Iași

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY